

Andrea Rygg Karbergs båltale

Taler

Andrea Rygg Karberg
Museumsdirektør

Dato

23. juni 2017

Sted

Nivaagaard

Kære Alle

Mit navn er Andrea Rygg Karberg, og jeg startede 1. juni som ny direktør for Nivaagaards Malerisamling. Mine første 23 dage har været forrygende travle, skægge og glade. Jeg har set frem til at opleve også denne her smukke Nivaagaard-tradition, og jeg blev meget beæret, da jeg blev bedt om at holde årets båltale. En båltale er jo sådan en slags frit emne, så jeg har haft mange forskellige ideer – og jeg er endt med at ville tale om en række H'er:

Sankt Hans – hedenskab – hekse – og Holger Drachmann.

Det er faktisk i morgen, 24. juni, der altid har heddet sankthansdag – og aftenen inden er så sankthansaften – og denne Hans er det danske navn for Johannes Døberen, ham vi kan se i mange værker herinde i samlingen! Han var jo lidt af en dommedagsprædikant, der også banede vejen for profetens komme og døbte Jesus. Hans mor var i familie med Jomfru Maria, og når madonna af og til ses afbildet med to drengebørn, er den ene altid Jesusbarnet og den anden Johannes Døberen, der altså var netop et halvt år ældre end Jesus.

Danskernes sankthansbål og sankthanstraditioner har for mig at se intet med Johannes Døberen at gøre. Det er gamle hedenske traditioner, der er overført til den kristne tid og har fået nye navne. Vi fejrer i dag, at vi sådan ca. har årets længste dag og årets korteste nat – ligesom vi har lagt Jesu fødselsdag ca. på den dag, hvor man altid har markeret årets korteste dag og længste nat. Så selv om det ikke er til at holde ud at tænke på, handler dagen i dag om, at nu går vi mod mørkere tider!! Og det er jo fornuftigt at udskyde det længst muligt ved blandt andet at tænde et stort bål og nyde ildens lys som en hyldest til den livgivende sol, vi elsker og tit savner. I alle de såkaldt primitive religioner er solen den stærkeste guddom, og festen i dag er i sin grundvold herligt hedensk.

Så er der det med heksene. Vi har i dag her på bålet en sjældent flot en af slagsen, som er lavet af de lokale spejder-juniorer, "De Vilde Svaner", som jeg gerne vil sige en stor tak til. Jeg vil også gerne sige tak til en af vores mange fantastiske frivillige, John, som, når jeg er færdig, vil tænde bålet. Jeg ved ikke, hvad Nivaagaards Malerisamling skulle gøre uden jeres mange talenter og store engagement, det er helt vidunderligt, at der er så mange, der gerne vil yde noget ekstra i en god sags tjeneste, som eksempelvis en kunstsamling i verdensklasse, der er givet i gave til os alle. Generøsitet er et nøgleord for Nivaagaards Malerisamling.

Tilbage til H'erne og heksene. De kloge koner med kendskab til magi. Deres urgamle ritualer blev forbudt med kristendommen, de blev gjort til noget uhyggeligt i folkeeventyrene, hvor de vil spise Hans og Grethe, og det er først på det seneste med Harry Potter bøgerne, at de er blevet populære igen. Heksebrændingerne er et meget mørkt kapitel i historien.

I Danmark intensiveredes heksejagten under Kong Christian IV, renæssancekongen, i den tid, vi også har mange billeder fra her i samlingen. Vi kender ham som en kunstnerisk sjæl og en stor byggherre – og så var han helt vild med kvinder. Han var en mægtig herre, men tit tog kvinderne magten over ham, de ødelagde hans koncentrationsevne – han blev kulret og tænkte sandsynligvis, at det aldrig kunne være hans egen skyld, men at kvindfolk simpelthen havde en særlig evne til at forhekse de stakkels mænd. Der findes mange nedskrevne retssager fra den tid, og det er frygteligt at tænke på, hvis man ikke selv i dag tror på hekse, hvad det er for faktorer, der har gjort visse kvinder til udstødte syndebukke og ofre for beskyldninger om at være hekse. Det har tit været de klogeste og smukkeste kvinder, som nogle var jaloux på, eller de svageste og fattigste, som var nemme at træde på. De benægtede alle til at starte med, men efter en passende mængde tortur indrømmede de deres heksekunster, som vi nok alle ville gøre. Jeg har læst om en ægtemand, der holdt en hel uge, før han indrømmede, at ja, hans kone var så en heks da. Og så blev de brændt, og med dem det onde selv, håbede man. Nogle århundreder senere kan tingene blive vendt på hovedet, og dermed hvem, der egentlig udførte den onde handling. Behovet for syndebukke er almenmenneskeligt og florerer til alle tider. Selv om det er helt utopisk, er det mit ønske, at den heks, vi brænder i aften, ikke er et menneske, men et symbol på al uretfærdighed. Lad os brænde behovet for syndebukke og påtage os ansvaret for vore egne handlinger. Lad os favne

heksene, dem, der render rundt derude – og heksene i os selv. Der er gode og onde tilbøjeligheder i os alle, og hvis man vil stræbe efter at udrydde det onde, er det ganske fornuftigt at prøve at starte med sig selv.

Og så er jeg nået til den kære Holger Drachmann, som jo har skrevet den midsommervise, vi om lidt skal synge, som John vil hjælpe med at dele ud. Teksten er så smuk, og jeg håber sådan, at vi kan leve op til digterens ord om, at vi vil kæmpe imod ufred, lidt selvmodsigende, men netop fordi vi vil have fred her til lands. Og Drachmann slutter med at sige, at freden kan vindes, hvor hjerterne aldrig bliver tvivlende kolde.

Det er rigtigt. Når ondskaben skal bekæmpes, skal vi starte i vore egne hjerter. Hvad end vi i aften mindes Johannes Døberen eller solguden, brænder vi på vores bål ikke en stakkels uskyldig heks. Vi drømmer om at brænde ufreden selv. Vi sender kærlige tanker til alle de studenter, der har kørt i vogn i dag, og til alle unge mennesker, der med digterens ord lige nu går glade til dans. Vi glæder os til den lange, smukke og vidunderlige sommer, der ligger foran os. Og lad nu vores sankthansbål varme os helt ind i vores hjerter, så de aldrig bliver tvivlende kolde.

Kilde

Manuskript tilsendt fra taler

Tags

Båltale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/andrea-rygg-karbergs-baaltale-2017>